

VI.

Földmíves socialismus.

H. A.

Csongrád.

Igen érdeemes főmester !

Kedves testvérek!

Testvéri szereteteknek tulajdonítom megtisztelő megbízástokat és ugyane szeretetből fakadó elnézésekre számítva tárom fel szűk látkörű nézeteimet az agrár-socialismusról és hiszem, hogy ti is nem hosszútógás értekezést vártok tőlem, hanem akartok hallani a nép között élő községi jegyzőt, vajjon mit tud a csongrádi munkások agrar-socialismusáról, mit tart e mozgalom okának, szükségesnek véli-e e mozgalommal szemben actio kifejtését s különösen, hogy szövetségünk mit tehet e csapással szemben, melj minden jogosultsága daczára a mi általunk nagy gondossággal plántált, üvegházi növényként sarjadzó emberszeretet intő férge.

A csongrádi viszonyok nagyban és egészbeni ismertetésül előre kell bocsátanom,

hogy a község területe 40,000 hold, ennek 5%-a jó minőségű, bortermő, homokos talajú szőlő, dohányt 40 gazda 350 hold területen termel, a többi használható terület, fűvet, kalászos és kapás növényt terem, amivel csupán nyáron és kora ősszel van dolog, erdő, mely téli munkát adna, gyár, mely egész évén át foglalkoztatná a munkást, avagy háziipar, mely a gyárat pótolná, nincs.

A munkás ügyes, végtelen szorgalmas, takarékos, földéhes, az első száz forint megtakarított pénzecskéjét föld vételére fordítja, őz az oka a csongrádi magas földáraknak, a föld nagymérvű elaprózásának és hogy nagy, 1000 holdat meghaladó birtokok teljesen hiányzanak.

Csongrádon a községi póttadó ugyan 100%, de párbér megváltásául a papot, kántort és harangozót a község fizeti, községi iskola nemcsak a belterületen, de a tanyák között is bőven van, tandíj nincs, sőt a 15 kros nyugdíjalap járulékot is a község fizeti.

A munkás lakás-kérdést már volt alkalmam ismertetni és így egyúttal csak

annyit mondok, hogy az nálunk kielégítően van megoldva.

Az agrár-socialismus terjedésére a talajt senki annyira elő nem készítette, mint egy közeli uradalom, ott nem ritkaság a cseléd ütlegelése, a munkás a legdurvább bánásmódban részesítettik, minden génélkül szemlélhetőve teszi az uradalmi tisztség, hogy egyedül és kizárólag a földesúr érdekeire van tekintettel, a munkás érdekeit semmibe veszi, lábbal tiporja; kihasználja minden ügyességét és erejét, munkájáért a díjat lealázó módon nyújtja, ösmeri földéhségét és azt is az uradalom javára dúsan kamatoztatja.

Engedjétek meg, hogy emez állításaimat a rendelkezésre álló rövid idő daczára két eset elmondásával igazoljam.

Az uradalom kalászos terményeit csongrádi munkások tizennegyedén aratták (Schváb Sándor a sokkal termékenyebb fábiáni puszta termésének tizenharmadát adja aratóinak). A munkások, kik rendszerint messze földön földmunkát végeznek, az aratás idejére pontosan kiállottak, a munkát, éjt napallá téve, naponként 19—20 órán

át dolgozva, 18 munkanap alatt elvégezték és igyekeztek volna vissza földmunkájukhoz, de az uradalom meghiúsította azt azzal, hogy a munka bevégezte után nem adott a hordáshoz fuvar s a munkások a legdrágább munkaidőt tétlenül töltötték, várva, míg az uradalom szénáját behordatja, pedig az egész széna értéke sem volt több, mint az uradalom által lekötött munkakerőé.

A másik eset talán még ennél is tanulságosabb.

Az uradalomnak volt egy nagy félre eső 800 hold területű rétje, melynek termese silány és a Tisza nyári kiöntései miatt bizonytalan is volt. E birtok két. tiszta jövedelme holdanként 1 frt 06 kr.

Az uradalom e nehezen kezelhető csekély jövedelmű birtoktól megszabadulni óhajtva, megbízta csongrádi ügyvédjét, hogy azt 10 évi törlesztésre oly kép adja el, hogy vevő 10 egyenlő részletben 1200 D-öles holdanként, kamat nélkül 20—20 irtot fizessen. Az ajánlatok megtétele után a megbízás az ügyvédtől megvontott és az adásvételi ügylet lebonyolításá-

val egy mérnök bízott meg, ki azt 1200 □-ölös holdanként ugyan, szintén 10 évi törlesztésre, de nem 200, hanem 300 ffr vételárért adta el, még pedig úgy, hogy vevő az utolsó öt évben a vételár-hátralék után kamatot fizet.

Tudom, hogy a munkásokat a parasztgazda is kihasználja, fukarságával jogos keresményében is megrövidíti, de mindez nem bősíti a munkást, mert közötté és a munkaadó között, ki vele együtt egysorban dolgozik, egy asztalnál eszik, családias viszony fejlődik, mely abban nyer pregnáns kifejezést, hogy az öregebb munkás nemcsak a gazda gyermekeit, de a fiatalabb gazdát is tegezi, míg a gazda és családja őt megbecsüli, ez okozza, hogy a munkás kézséggel teljesít gyakori ingyenes szolgálatokat paraszt gazdájának és annak érdekeit mindenben előmozdítja, míg ott, hol éreztetik vele és ad oculos demonstrálják a földesúr világnézetét, hogy „az ember a bárónál kezdődik”, megterem azon gyűlölet, mely az agrár-socialis tanok alapja, s mely kárörömmel előidézi az uradalom asztagainak elhamvasztását.

Hogy a feudális főnemesség között a szóban lévő nagybirtokos nem fehér holló, igazolja az, hogy a többi vezérként követi és hogy a titeli rengeteg uradalom 4 év előtt 200 munkást vitetett Csongrádról csak azért, hogy ott sváb aratóit e demonstrációval szerződéses kötelezettségeik teljesítésére bírja, s midőn célját érte, a csongrádi munkásokat képtelen ürügy alatt szélnek eresztette, kik éhségtől elcsigázva, nyári keresményüktől megfosztva, sokan betegen, de mindannyian a végletekig elkeseredve érkeztek vissza Csongrádra.

Mindezek daczára az agrár-socialismus baczillusa a szomszédos Szentés városból lett behozva. A szentesiek, kik a városuk határában fekvő földek egyenlő elosztásához már térképet is készítették, éjjeli gyűlést tartottak Csongrádon, hol 280 munkás kötelezte magát 1 órai pihenővel csupán reggeli 6 órától esti 6 óráig dolgozni s e munkáért az aratási idényben 3 írt napi bért követelni.

A munkásnak is kétségtelenül van joga sorsa javítására és megélhetése biztosítására szövetséget alkotni, nem tűrhető azonban,

hogy e szövetségbe a munkások közül bárki belekényszeríttessék és minden tisztességes eszköz és mód felhasználandó, nehogy a munkások túlzott követelése a földbirtokos osztályt tönkre tegyék.

A társadalom minden osztálya egymásra van utalva, ép oly baj a földbirtokosra a földmunkás nyomora, mint a földbirtok jövedelmezőségének nagymérvű apadása a földmunkásra; s bármelyik osztály megvédése, megsebezne az egész társadalmat.

A tétlenség a munkásnak az anyagin kívül erkölcsi kárt is okoz, míg a munkaadót a kézimunkát legkisebb mérvben igénylő művelési ágak folytatására kényszeríti.

Az alföldi munkás leginkább kora tavasszal, mikor az előző évi kereset felémésztetett, munka még nincs s ha akad is, ára nagyon csekély, van szorult helyzetben, ez okból szükséges lenne arról gondoskodni, hogy a munkás ha télen át nem is, úgy legalább kora tavasszal megélhetésre eléggé díjazott munkát kapjon, így el lehetne rendelni, hogy az alföldön a köz-

utak építése és javítása egyedül és kizárólag febr. 1-től máj. 31-ig foganatosíttassék.

Az igyekezetet és takarékossgát bénító progressiv adórendszer következetes alkalmazását nem áhítom, kiirtani véleményezem azonban az adók mindazon nemeit, melyek mint a progressiv adó merő ellentétei, a legszegényebbet majd csak oly összeggel terhelik, mint a leggazdagabbat.

A tapasztalat igazolja, hogy az ingatlan vagyonnal is bíró munkás minden tekintetben fölötte áll a vágj ontalannak és az agrár-socialismus tévtanai nála siket fülekre találnak.

Ezt tudva, nem első rangú kötelessége-e az államnak, hogy a munkást ingatlan vagyon szerzésére irányuló olthatlan vágyának megvalósításában segítse s nem bűn-e hogy míg azon munkást, kinek ingatlan vagyona nincs, semmi adóval sem terheli,, addig az ingatlan vagyonnal bírót az általa nagy nélkülözések arán gyűjtött filléreiből vett földbirtokra kirótt 20 kr. földadón túl felesegestől éppen úgy megróvjja 3 frt II oszt. kereseti adóval, mint azt, kinek állami adója 40 frtra rúg?

Nem felhaborító-e, hogy még ma is az építési jó részben a törvényhatósági utat, ki azt nem használja, hogy a vagyontalan munkás éppen annyi útdíjat fizet, mint azon földbirtokos, kinek egyenes állami adója 15 frtra rúg.

A II. oszt. kereseti adót el kell törölni, s helyette inkább a föld-, ház-, tőkekamat és járadékadó után kell a mostaninál 10%-al több ált. jöv. pótdíjat kiróvni.

A népiskoláknál a tandíjat el kell törölni.

A párbér törlendő s modernebb, igazságosabb felekezeti adóval helyettesítendő.

Az útdíj egyedül és kizárólag az egyenes adó után legyen kiróvható és a minimum megállapítása teljesen mellőzendő.

Vége reátérek arra, hogy mi munkátrov reánk e sajnálatos mozgalom s itt el nem fojtható büszkeséggel ébredtem annak tudatára, hogy nekünk semmi új rendszabály, avagy methodushoz nem kell folyamodnunk, más munkába nem kell fognunk, hanem tőlünk elvárható és megszokott lelkesedéssel és buzgalommal folytatnunk kell működésünket: Emberszeretetet gyakorol-

junk! Használjunk fel minden módot, hogy meggyőzzük a munkaadót, hogy munkásainak jóléte földbirtokának intensív kihasználására nélkülözhetlen és Viágosítsuk fel a munkást, hogy a földbirtokos megrontása az ő nyomorát elodázhatlanul maga után vonja; bizonyítsuk be, hogy munkás és munkaadó érdekeik kölcsönös szeretetteljes ápolásával, nemcsak hazafias, jó emberhez méltó nagy kötelességet teljebítenek, de megóvják jólétükhöz megkívántat o nyugalmukat és legjobban biztosítják anyagi érdekeiket.